

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مبارزه با

فساد اداری

پیامبر اکرم (ص):

الراشی والمرتشی کلهما فی النار

رشوه دهنده و رشوه گیرنده جایگاه هر دو آنها در آتش جهنم است .

امام علی (ع):

هماناملت های پیش از شما به هلاکت رسیدند ، بدان جهت که حق مردم را نپرداختند پس دنیا را با

رشوه دادن به دست آوردند و مردم را به راه باطل بردند و آنان اطاعت کردند .

(نهج البلاغه - نامه ۷۹)

مقام معظم رهبری :

نظارت درونی و احساس حضور در محضر حق ، مانع از تخلف انسانها می شود، اما این عمل در همه

انسانها و بقدر کافی وجود ندارد، بنابراین نظارت بیرونی از اهم مسائل تمامی جوامع بشری است .

مقدمه :

هنگامی که وجود فساد اداری را در اداره یا سازمانی تأیید می کنیم ، معمولاً " به این معناست که قانون به خوبی اجرا نمی شود و یا بصورت گزینشی اجرا می شود . تا افراد به اهداف سوء خودشان برسند . این اهداف می تواند مادی و مالی باشد و می تواند شامل راضی کردن غیر معقولانه دیگران باشد

در فرهنگ فساد اداری به افراد به عنوان یک مهره و ابزار نگاه می شود و مناسبات انسانی بسیار ضعیف است . مناسبات انسانی بسیار متظاهرانه و یا ریاکارانه است . افراد در یک مجموعه یا چنین ویژگیهایی متحد هستند . این اتحاد همان اتحاد مذموم و ناپسند است . آن ها برای منافع خود با هم متحد می شوند .

قرآن کریم می فرماید : در کارنیک و تقوا به یکدیگر کمک کنید و در گناه و ستم یکدیگر را یاری نکنید و از خدا بترسید که خداوند بسیار سخت مجازات می کند .

جزوه حاضر کنکاشی است پیرامون فساد اداری که با هدف آموزش و آگاهی رساندن به افکار عمومی و در نهایت کاهش آن در جامعه صورت می گیرد، تا با اتکال به خداوند و اراده عمومی جلوی این سیل بنیان کن نظام ارزشی گرفته شود. ان شاء الله مورد توجه قرار بگیرد .

عوامل موثر و روشهای مبارزه

۱- تعریف قانونی فساد اداری

عبارت از استفاده غیر قانونی از اختیارات اداری / دولتی برای نفع شخصی است .

۲- تعریف فساد بر مبنای افکار عمومی جامعه

ارزشهای فرهنگی و اخلاقی هر جامعه با سایر جوامع متفاوت است و در داخل یک جامعه نیز این ارزشها در طول زمان تغییر می کنند . غالباً " دیدگاه همه مردم یکسان نیست . در خصوص رفتار اداری به طور غالب دیدگاه نخبگان سیاسی و توده های مردم با یکدیگر اختلاف دارند . با توجه به این اختلاف ها یک محقق علوم سیاسی به نام هیدن هیمر فساد اداری را به سه گونه تقسیم می کند .

الف) فساد اداری سیاه :

کاری که از نظر توده ها و نخبگان سیاسی منفور است و عامل آن باید تنبیه شود . برای مثال می توان از دریافت رشوه برای نادیده گرفتن استانداردها و معیارهای ایمنی در احداث مسکن نام برد .

ب) فساد اداری خاکستری :

کاری که از نظر اکثر نخبگان سیاسی منفور است و اما توده های مردم در مورد آن بی تفاوت هستند و مثلاً" کوتاهی کارمندان در اجرای قوانینی که در بین مردم از محبوبیت چندانی برخوردار نیستند و فردی به غیر از نخبگان سیاسی به مفید بودن آن معتقد نیست .

ج) فساد اداری سفید

کاری که ظاهراً" مخالف قانون است . اما اکثر اعضای جامعه نخبگان سیاسی و اکثر مردم عادی آن را آتقدر مضر و با اهمیت نمی دانند که خواستار تنبیه عامل آن باشند.

۳- تعریف فساد بر اساس منافع عمومی

برخی از محققین فساداداری را آن گروه از اقدامات کارمندان و مسئولین دولت می دانند که اولاً: به منافع عمومی لطمه بزند و ثانياً هدف از انجام آن رساندن فايده به عامل (کارمنداقدام کننده) یا به شخص ثالثی که عامل را برای انجام این اقدام اجیر کرده است باشد.

۴- تعریف فساد اداری بر اساس نقش وابستگه های اجتماعی و خانوادگی

در تصمیمات کارمندان مسئولین دولتی هرگز اجازه نمی دهند منافع شخصی یا علایق خانوادگی و اجتماعی بر روی تصمیمات اداری آنها تاثیر بگذارد.

با تعاریف فوق یک تعریف کاملتر از فساداداری به صورت زیر می توان ارایه کرد.

فساداداری چهار گروه از اقدامات درارتباط با فعالیت های دولت را شامل می شود

۱- اقدامات اشخاص خصوص در جهت جلب همکاری یک فرد شاغل در دولت به منظور:

الف- نقض قوانین و مقررات و ضوابط اداری

ب- تغییر در قوانین و مقررات و ضوابط برای نفع شخصی یا منفی، در ازای دریافت پول، کالا یا خدمات با ارزش

۲- اقدامات اشخاص شاغل در داخل دولت برای دریافت پول، کالا یا خدمات باارزش از اشخاص خصوصی در ازای:

الف- نقض قوانین و مقررات و ضوابط اداری

ب- تغییر در قوانین و مقررات و ضوابط برای نفع شخصی و منفی

۳- خودداری یا کند کاری یک مسئول دولتی در انجام وظایف قانونی خود در قبال ارباب رجوع به منظور دریافت (اخاذی) پول، کالا یا خدمات از ایشان.

۴- اقدامات اشخاص در داخل دولت به منظور جلب منافع نقدی و غیر نقدی برای خود (مازاد بر حقوق و مزایای قانونی) خویشاوندان و دوستان از طریق نقض یا تغییر مقررات و قوانین.

انگیزه های مختلف یک کارمند برای مشارکت در فساد عبارتند از:

الف - نفع شخصی مستقیم

ب- دریافت رشوه نقدی یا غیر نقدی از شخص ثالث

ج - کمک به دوستان و خویشاوندان است .

الف - رهبران سیاسی و مدیران عالی رتبه دولت

۱- سیاستمداران قادرند مقررات و قوانین را تغییر بدهند در حالی که کارمندان فقط مجری قانون هستند.

۲- سیاستگذاران مستقیماً " به بقای نظام سیاسی حاکم و حفظ قدرت سیاسی علاقه مند هستند .

ب- کارمندان شاغل در نظام اداری

این نظام شامل افرادی است که به طور رسمی یا قراردادی در استخدام ادارت - موسسات ، نهادها و شرکت های دولتی هستند.

ج- شاغلین در بخش خصوصی و شهروندان غیر شاغل

نظیر بازیکنان - بیکاران - افراد شاغل به تحصیل و افراد تحت تکفل (زنان خانه دار ، کودکان ، از کارافتادگان) می باشد .

۲- روابط موجود بین سیاستگذاران ، کارمندان و بخش خصوصی

الف - روابط سیاستگذاران با نظام اداری

ب- روابط درست با شهروندان

۳- انواع گوناگون فساد اداری در روابط دولت با شهروندان

۱- فساد در ارائه کالاها و خدمات دولتی

۲- فساد در فروش اموال و املاک دولتی به شهروندان

۳- فساد در خریدهای دولتی از بخش خصوصی

۴- فساد در قراردادهای مقاطعه کاری دولت با پیمانکاران

۵- فساد در صدور مجوز برای فعالیت های اقتصادی و اجتماعی

۶- فساد در شناسایی و مبارزه با قانون شکنی

۷- فساد مالیاتی

انواع فساد اداری در درون دولت

- ۱- استفاده شخصی از وسایل و اموال دولتی
- ۲- کم کاری ، گزارش ماموریت کاذب ، صرف وقت در اداره برای انجام کار هایی به غیر از وظیفه اصلی
- ۳- دزدی مواد اولیه و مواد مصرفی متعلق به دولت توسط کارمندان و کارکنان
- ۴- استفاده از امکانات اداری برای پیشبرد اهداف سیاسی توسط کارمندان عالی رتبه و سیاستمداران
- ۵- فساد قانونی برای انتفاع سیاستمداران و کارمندان دولت
- ۶- فساد در توزیع حقوق و مزایا و فرصت های شغلی بین کارمندان
- ۷- اختلاس و سوء استفاده مالی

انواع فساد اداری در روابط دولت با شهروندان

- ۱- فساد در ارایه کالاها و خدمات دولتی
- ۲- فساد در فروش اموال و املاک دولتی به شهروندان
- ۳- فساد در خریدهای دولتی از بخش خصوصی
- ۴- فساد در قراردادهای پیمانکاران بخش خصوصی با دولت
- ۵- فساد در صدور مجوز برای فعالیت های اقتصادی و اجتماعی بخش خصوصی
- ۶- فساد در شناسایی و مبارزه با قانون شکنی
- ۷- فساد مالیاتی
- ۸- فساد استخدامی

عوامل موثر بر فساد اداری

- ۱- عوامل موثر بر عرضه و تقاضای خدمات فاسد اداری

الف - هزینه جلب همکاری کارمند فاسد

ب- هزینه اخلاقی

ج- هزینه آبروی اجتماعی

د- هزینه جریمه مالی و حبس

۲- نقش ویژگیهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در عرضه و تقاضای فساداداری

سطح اخلاق عمومی و وجدان کار

أ- میزان مداخله دولت در فعالیت های اقتصادی در ارایه کالا و خدمات

ب- سطح حقوق و مزایای کارمندان

ت- احتمال کشف فساد اداری

ث- شدت تنبیهات قانونی برای مرتکبین فساداداری

ج- شدت تعهدات و علایق خانوادگی و خویشاوندی

ح- شدت گسترش و شیوع فساد اداری

خ- دامنه فعالیت های نظارتی و تنبیهی دولت

د- شدت کاغذ بازی و سنگ اندازی در نظام اداری

روشهای مبارزه با فساد اداری

۱. اصلاح ساختار نظام اداری

۲. مقررات زدایی و خصوصی سازی

۳. احیای اخلاقی

۴. نظارت بر ثروت، مصرف و سطح زندگی کارمندان دولت

۵. جلوگیری از فساد استخدامی

۶. پاکسازی گروهی و جمعی نظام اداری

۷. ایجاد نهادهای مستقل و دایمی برای مبارزه با فساداداری

۸. سیاست زدایی نظام اداری

۹. تشویق کارمندان و شهروندان به ارسال اطلاعات و افشاگری

۱۰. آزادی و مصدونیت مطبوعات در ارایه گزارش و افشاگری فساداداری

۱۱. آموزش مدیران دولتی در مورد فساد اداری

۱۲. حساب کشی و پاسخگویی در بخش عمومی

۱۳. افزایش حقوق و مزایای کارمندان دولت

انواع فساد اداری

۱- فساد تصادفی (اتفاقی)

۲- فساد سازمان یافته

۳- فساد کلان - فساد فرد

فساد اداری

تعریف کلاهبرداری و فساد:

کلاهبرداری عموماً "به عملی فریب کارانه، نیرنگ آمیز، خیانت کارانه و پنهان اطلاق می شود که به منظور کسب مزایای غیر شرافتمندانه و نادرست اعمال می شود .

گونه های مختلف فساد

بسیاری از آنچه که تقلب و فساد را تشکیل می دهد تصورات نادرستی داریم و عموماً " هدایا و پیشکش ها را شامل این مقوله نمی دانیم . مطمئناً اگر هدیه یا پیشکش با مبالغ زیاد همراه باشد و با قصد نفوذ و تاثیر در تصمیمات جاری یا آتی کشور داده شود آن را می توان فساد قلمداد کرد .

ارتشا و زیاد ستانی (احجاف) حق العمل ، هدایای نامتعارف ، رشوه و مانند آن

- کلاهبرداری ، اختلاس با دزدی ، جعل اسناد ، کش رفتن از موجودی ها و دست کاری دفاتر صندوق .

- حیف و میل منابع ، انحراف غیر عادی وجوه - دارایی ها و موجودی انبار

- مساعدت های بی مورد در ازای دریافت رشوه - افشای قراردادها به منظور همراهی و مساعدت به اشخاص پرداخت بی مورد وجوه مثل پیش پرداخت ها ، تعدیل قیمت ، پیمان غیر

مشروط و نظایر آن

- استفاده خصوصی از قدرت برای منافع شخص ، سوء استفاده از امکانات اداری و منابع انسانی
- خویشاوندگرایی – تبعیض و طرفداری از بستگان و نزدیکان
- کم یا زیاد اظهاری مالیات ها و عوارض با انگیزه های شخصی
- قاچاق و فرامالیاتی
- استخدام ، ترفیع ، جایگزینی و آموزش غیرمنصفانه کارکنان
- سرپازدگی از قوانین به منظور دستیابی به منافع شخصی

سه رکن پیشگیری از فساد

- ۱- آموزش کارکنان
 - ۲- انتخاب افراد بر اساس شایستگی
 - ۳- اصلاح نظام های عملیاتی و مکانیزه کردن آن
- فساد عبارت است از عمل یا تصمیمی که موجب می شود تا خارج از ضوابط قانونی ، تعداد افراد متاثر از نتایج منفی عمل یا تصمیم ، از تعداد افراد برخوردار از نتایج مثبت آن بیش تر باشد .

نحوه کشف تقلب و فساد

- رسیدگی دقیق ، نامحدود و تفصیلی به حساب ها ، ثبت ها و عملیات و دسترسی بودن محدودیت به اطلاعات
- تجزیه و تحلیل دقیق موارد مشکوک
- ارزیابی اموال شخصی و تحقیق درباره نحوه ی تحمیل آن ها
- گردآوری اطلاعات از منابع بیرون سازمان

حوزه های مستعد کلاهبرداری و فساد

- خرید و تامین کالاهای دولتی ، امور قراردادی ، انبار و تجهیزات
- وصول درآمدها و حوزه های مربوط به نقدینگی و نقل و انتقالات وجوه

- ارزیابی مالیات ها ، عوارض ، پرونده های مالیاتی مثلا" کم اظهاری درآمدها ، زیاد نشان دادن هزینه ها و کمیسیونهای فروش

محیط های هدایت کننده فساد

- ۱- غیر مرتبط بودن یا فقدان قوانین و مقررات و اختلال در آن ها
- ۲- ضعف مدیریت و فقدان سیستم ها و فرآیندهای کارآمد
- ۳- تورم فرآیند حقوق و دستمزد های بسیار کم ، مالیات ها و عوارض سنگین و تغییر عادات مردم و مصرف گرایی جامعه
- ۴- سیاست ها و رهنمودها ی نامناسب و نادرست و تمرکز بیش از حد قدرت
- ۵- عدم وجود مشوق ها و انگیزه هایی برای اجرای قوانین
- ۶- وجود محیط امن برای افراد فاسد و ضعف و فساد سیستم قضایی
- ۷- کامپیوتری کردن امور بدون ایجاد کنترل های مناسب
- ۸- خصوصی سازی صنایع بدون استقرار چارچوب قانونی مناسب
- ۹- آزادنبودن رسانه ها در بیان مفاسد و فقدان آگاهی رسانی مناسب
- ۱۰- نیروی انسانی بی کفایت و فاقد صلاحیت ، خویشاوند گرایی و تبعیض
- ۱۱- ابقای کارمندان در یک پست برای مدت طولانی
- ۱۲- حسابرسی غیر موثر و بی موقع و عدم برخورد در دست و به موقع با مفاسد گزارش شده .

موارد تقلب و فساد ی که قالباً " گزارش می شوند

- الف - ارتشاء و زیاد ستانی مانند: هدیه دادن در مقیاس وسیع و منابع کلان ، استفاده از مساعدت های غیر عادلانه
- ب: کلاه برداری ، اختلاص و پرداخت های غیر متعارف از قبیل :
- جعل اسناد ، سوء استفاده از وجوه نقد و دارایی ها ، دزدی از موجودی انبار و پنهان کردن اطلاعات
 - زیاد نشان دادن غیر واقعی کارکنان اداری از طریق لیست های ساختگی حقوق
 - مطالبات و پرداخت های غیر عادی و عمومی ، مطالبات مضاعف و یا پرداخت های مازاد بر هزینه ها
- پ- فساد در امور تدارکات و پیمانکاری مانند :

- خرید بدون طی مراحل قانونی ، ترجیح و انتخاب یک پیشنهاد دهنده بدون توجیه منطقی ، عدم وجود تضمین در قراردادها ، قبول اجناس نامرغوب ، پرداخت بیش از مبلغ قرارداد، تنظیم قرارداد به نفع فروشنندگان

- مساعدت های بی مورد به عرضه کنندگان و پیمانکاران از قبیل پیش پرداخت های غیر مجاز ، دریافت تضمین های نامعتبر ، دادن پیش پرداخت های غیر قابل وصول و فاقد تضمین ، عدم پیگیری اجرای درست مفاد قرارداد

- پرداخت صورت حساب های بدون رسیدگی با بدون توجیه لازم و یا فاقد اسناد مثبته

- خرید با نرخ های گراف از فروشنندگان خاص یا از منابع غیر مجاز

- پرداخت های اضافی از طریق بیشتر نشان دادن اندازه گیری ها ، پرداخت های ناموجه برای غرامت با توجیه چنین پرداخت هایی

- خریدهای بیش از اندازه مواد یا موجودی ها و عدم بررسی دقیق نرخ هایی که به حساب خرده فروشان منظور شده و به نرخ های بالاتری به عمده فروشان پرداخت گردیده است .

ت - حیف و میل اموال عمومی مانند:

- مصرف غیر مجاز وجوه ، نگهداری بیش از حد پول نقد

- عدم ابراز درآمدهای کسب شده واریز یا تاخیر غیر معمول در واریز درآمدهای وصولی به حساب بانکی

- کم نشان دادن هزینه ها و صورت حساب های تامین کنندگان در جهت کسب منافع شخصی

ث - سوء استفاده شخصی از امکانات عمومی از قبیل :

- به کار گماردن اقوام و خویشان

- به کارگیری امکانات و تسهیلات برای اهداف شخصی

- استفاده از منابع عمومی جهت پرداخت هزینه های شخصی

- هدیه دادن تامین کنندگان و پیمانکاران به اقوام و خویشان

- استفاده خود و منصوبین از امکانات دولتی جهت ترفاخر به دیگران

- تخفیف دادن به افراد خاص ، افزایش صوری میزان فروش به منظور خود نمایی

- استفاده از نیروهای روزمزد جهت اهداف شخصی

- اعطای وام بدون رسیدگی و ارزیابی مناسب

- کم و زیاد نشان دادن صورت حساب ها به منظور سرکش کردن مغایرت ها

پیشنهاد و توصیه ها جهت کنترل تقلب فساد

- استقرار چارچوب قانونی مناسب و پایدار و تقویت فزاینده مجریان قوانین
- تنظیم مقررات و آیین نامه های مناسب که به طور شفاف در بردارنده اقدامات تنبیهی برای افراد فاسد باشد و نظارت دقیق بر افراد به وسیله قوانین الزام آور
- آموزش حرفه ای حسابداران ، حسابرسان ، ممیزین مالیاتی و مدیران
- استقرار واحد مقابله با فساد ، هیات های مستقل رسیدگی به خریدهای عمده ، واحدهای کنترل کیفیت مستقل به منظور بازرسی کیفیت کارها ، موارد خام و تجهیزات
- حفظ سطح درآمد کارکنان متناسب با نوسانات پولی
- چرخش وظایف ، جابهجایی شغلی و انتقال متناوب کارکنان ، انتخاب جانشینان مناسب جهت اجتناب از برخوردهای چندگانه با مسایل
- ترویج خود ارزیابی شرکت ها و پاسخگویی بیشتر
- تبلیغات و شفافیت بیشتر ، گسترش اطلاعات و ایجاد آگاهی ها
- تدوین قوانین و رهنمودهای قطعی و روشن در مورد خصوصی سازی
- تقویت کنترل های داخلی در سازمان ها شامل حسابرسی داخلی
- تدوین قوانین همه جانبه در سطوح مختلف تا قبل از رد یا قبول عدم انطباق ها آنرا به خوبی موشکافی نماید .
- استقرار تیم های حمایت مشتری و هیات های مشورتی
- ایجاد استانداردهای مربوط به تولید و وادرات کالا ، گسترش و توسعه مقررات ایمنی
- وجود اداره بازرسی و ارزیابی عملکرد و رسیدگی به شکایت قوی و کارآمد در سازمان های دولتی

نتیجه :

- فساد اداری باعث تحلیل رفتن سیستم و افت عملکرد ادارات دولتی می شود همچنین بر دلگرمی ، صداقت و درستی کارکنانی که نظارت و کنترل در اجرای قانون را بر عهده دارند تاثیر می گذارد . فساد همچنین ممکن است باعث تاثیر نامطلوب در فعالیت های روزانه و باعث بروز رفتارهای نامطلوب در جامعه شود
- افشای فساد و تقلب به تنهایی کافی نیست . مسئولان باید اقدامات مناسب را جهت جلوگیری از آن انجام دهند . یک مطالعه اساسی در مورد علل بروز فساد می تواند به انجام اقدامات موثری منجر شود .
- وجود یک سیستم تنظیم کننده و یک چارچوب قانونی مناسب به خوبی می تواند باعث افزایش دلگرمی عمومی و کاهش ریسک فساد در جامعه شود . برقراری یک سیاست مالی و پولی سالم که مشوق سرمایه گذاری باشد . می تواند به عنوان مانعی در مقابل رشد فساد عمل کند .
- فساد اقتصاد را سست می کند و از کارایی و اثربخشی سیستم های دولتی می کاهد فساد موجود در سیستم ممکن است هیچ گونه سرمایه گذاری برای مقابله با این پدیده را ندهد . مقامات سازمانها باید نسبت به این مسائل هوشیار باشند.

پایان